

Nasjonalt råd for lærerutdannings ressursgruppe for lærerutdanning for yrkesfag

Ressursgruppens medlemmer

Birger Brevik (HiOA) (leder)

Frank Egeland (UIA)

Bernt Skutlaberg (Aust-Agder fylkeskommune)

Else Snoen (Nord universitet) – leder nasjonale retningslinjer PPUY

Kurt Einar Stokke (HiOA) – leder nasjonale retningslinjer YFL

Britt Karin Utvær (NTNU)

Sekretær

Anne Elin Færestrand (HiOA)

Innledning

Ressursgruppen er nedsatt av Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) i desember 2015. Mandatet NRLU har gitt ressursgruppen er:

Ressursgruppen skal være en kunnskaps- og erfaringsressurs for NRLUs videre arbeid med styrking av kvalitet i lærerutdanning for yrkesfag:

Yrkesfaglærerutdanning (YFL) og praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPUY). Gruppen skal være hurtigarbeidende, og avslutte sitt arbeid med å levere en innstilling til NRLU 2 (1. og 2. juni) 2016, med forslag til prioriteringer, tiltak og fremgangsmåter i arbeidet med å styrke kvalitet i lærerutdanning for yrkesfag. Det berammes to til tre gruppemøter i tidsrommet januar – mai 2016.

Gruppen skal forholde seg til rapporten Fram i lyset! En kartlegging av status og behov for lærerutdanning for yrkesfag fra 2014 (Grande, Lyckander, Landro, & Rokkones, 2014), og regjeringens strategi Yrkesfaglærerløftet – for fremtidens fagarbeidere og annen statlig satsing på yrkesfagfeltet i videregående opplæring og høyere utdanning (KD, 2015). NRLU ønsker at gruppen ser spesielt på følgende problemstillinger:

- *tiltak som kan øke rekruttering til og forebygge frafall fra henholdsvis YFL og PPUY*
- *tiltak som kan styrke statusen til yrkesfaglærere*

I tillegg valgte gruppen på sitt første møte å utvide listen med følgende problemstilling:

- tiltak som kan styrke fagmiljøene ved lærerutdanning for yrkesfag

Gruppen har til sammen hatt tre heldagsmøter i perioden januar – april 2016. De to første møtene er benyttet til diskusjon om problemstillingene, og det siste møtet er benyttet til å diskutere og ferdigstille innstillingen fra ressursgruppa.

Slik bestillingen fra NRLU er, har det gitt gruppen få muligheter til å gå grundigere inn i tematikken. Eksempler på temaer som er berørt overflattisk eller ikke i det hele tatt er:

- Formal og realkompetanse
- Selvregulert læring i egen praksis og i arbeidslivet
- Nødvendig etter- og videreutdanning for PPUY (breddekompetanse) og YFL
- Ny teknologi og lærere på yrkesfag
- Interkulturelle utfordringer nå og i fremtidens yrkesopplæring
- Konvertering av fagskolepoeng o.a. til studiepoeng

Fritak og fratrekk i studiet for slike eksempler på bakgrunn og kompetanse er noe.

Innstillingen starter med et kapittel der det fremmes forslag til prioriterte tiltak og framgangsmåter i arbeidet med å styrke kvalitet i lærerutdanning for yrkesfagene.

Videre i innstilling beskriver vi en begrepsavklaring før problemstillingene blir behandlet i to kapitler.

Prioriteringer, tiltak og fremgangsmåter i arbeidet med å styrke kvalitet i lærerutdanning for yrkesfag

Ressursgruppen har i innstillingen gjort rede for tanker som er gjort i dette arbeidet og under finnes prioriterte tiltak der også framgangsmåter for å få gjennomført tiltakene blir foreslått:

1. Kunnskapsdepartementet bevilger ressurser til HiOA og NTNU til koordinering av arbeidet med å tilby treårig yrkesfaglærerutdanning desentralisert. Til koordineringsoppgaven ligger det å samarbeide med skoleeier (fylkeskommuner) for kartlegging av regionens behov og utvikling av de regionale tilbudene, og dessuten samarbeide med høgskole(r)/universitet i regionen både for utvikling av tilbudene og for bruk av disse institusjonenes faglige medarbeidere i undervisningen.
2. Opprette en ny master for yrkesretting av fellesfag/kjernefag (videre i innstillingen benyttes begrepet fellesfag). Vi ser da for oss at det blir fire forskjellige mastere, en for hvert fellesfag. Dette er ett tiltak som vil bygge opp under statusen til lærere i yrkesfag. Tiltaket kan samtidig være med på å støtte opp under tiltak nr. 3 slik at disse lærerne får undervisningskompetanse i fellesfag.
3. Styrke ungdomstrinnperspektivet i lærerutdanning innen yrkesfag slik at studentene blir attraktive for ansettelse på ungdomstrinnet. Dette gjøres best ved at flere lærer i yrkesfag tilsettes i undervisningsstillinger i ungdomsskolene. Får å få til dette må det komme krav om fagutdanning for å undervise i valgfag på ungdomsskolen og lærere i yrkesfag må få lagt rammevilkår til rette slik at de kan gå på videreutdanningskurs i fellesfag, eller at de tar en master som er foreslått i tiltak nr. 2.
4. Stipendordningen slik den er beskrevet i Yrkesfaglærerløfter må opprettholdes og videreutvikles. Viktig at personer som ønsker å utdanne seg til lærer i yrkesfag men enda ikke er i skolen får mulighet til å søke på stipendet på en annen måte enn det gjøres i dag. Videre er det viktig med et nytt stipend til de lærerne i yrkesfag som tar videreutdanning i fellesfag (Kompetanse for kvalitet).

5. Det må settes krav til pedagogisk kompetanse hos de som skal lede opplæringskontorer og de som skal lede opplæringsvirksomhet for lærlinger i bedrift. Dette må gjøres på samme måte som det i dag stilles krav til at ledere i barnehager har pedagogisk kompetanse. Det er også viktig at de som har ansvaret for lærlinger i læretiden i bedrift innehar pedagogisk kompetanse.
6. Øremerkede forskningsmidler til miljøer som jobber med yrkesfag.

For å følge opp de prioriterte tiltakene over og temaer som er berørt overflatisk eller ikke i det hele tatt av ressursgruppen, forslår vi at det settes ned et arbeidsutvalg som tar jobben videre.

Begrepsavklaringer

Lærerutdanning for yrkesfag

De fins, i dag, to utdanningsløp som fører fram til kompetanse som lærer i yrkesfag.

Disse to løpene er:

- praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPUY)
- treårig yrkesfaglærerutdanning (YFL)

Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag

I Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8-13 er opptakskravene som følger i § 5:

- *fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års relevant yrkespraksis*
- *fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis.*

Det faglige i PPUY er profesjonsfaget (PF) på 60 studiepoeng som igjen er delt i yrkespedagogikk, yrkesdidaktikk og pedagogisk praksis.

For PPUY er opptakskravet at studentene har ervervet seg to år yrkesteoretisk utdanning ut over Vg3 nivå før opptak, spesifisert som kompetanse på fagskolenivå (EQF-5) (EQF, 2012; KD, 2011).

Treårig yrkesfaglærerutdanning

Yrkesfaglærerutdanning er en relativt ny utdanning og ble etablert så sent som høsten 1999, med oppstart 2000 (Grande, S. Ø., Lyckander, R. H., Landro, J., & Rokkones, K., 2014, s. 5). I dag er det Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og NTNU som tilbyr YFL. Denne utdanningen er strukturelt og innholdsmessig tilpasset de brede inngangene (programområdene) til yrkesutdanningen som har kommet etter R94 og kunnskapsløftet .

Krav til opptak til YFL er regulert i Lov om universiteter og høyskoler § 3-5 (1) som sier følgende *«Det generelle grunnlag for opptak som student (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og tildeling som departementet fastsetter. ...»* HiOA og NTNU har konkretisert denne bestemmelsen til følgende opptakskrav (fritt omformulert fra nettsiden til HiOA og NTNU):

- fag-/svennebrev eller annen fullført og bestått treårig yrkesopplæring på videregående nivå
- minimum to års relevant yrkespraksis etter avsluttet fagutdanning i eget fagbrevområde
- generell studiekompetanse eller godkjent realkompetanse

YFL er sammensatt av fire komponenter:

- dybde – fordypning i eget fagområde,
- bredde – breddekompetanse for å kvalifisere til undervisning i brede vg1 og vg2 for noen områder,
- yrkespedagogikk,
- yrkesdidaktikk

der praksis inngår i alle komponentene.

I ny rammeplan inngår disse komponentene i to ulike emner, yrkesfaget og profesjonsfaget, med et omfang på henholdsvis 120 og 60 studiepoeng. Yrkesfaget (YF) deles i to hovedkategorier dybdekompetanse og breddekompetanse. Profesjonsfaget (PF) på 60 studiepoeng er delt i to: yrkespedagogikk og yrkesdidaktikk. Inkludert i profesjonsfaget er veiledet yrkespedagogisk praksis og inkludert i yrkesfaget er veiledet yrkesfaglig praksis.

Den treårige yrkesfaglærerutdanningen er bygd opp av disse komponentene der 1/3 av studiet omfattes av yrkespedagogikk og yrkesdidaktikk, 1/3 opparbeidelse av breddekompetanse innenfor eget programområde og 1/3 utvikling av dybdekompetanse i eget fag ut over Vg3 nivå (EQF-4). Etter endt utdanning har studentene ervervet seg kompetanse på EQF nivå 6, og er dermed kvalifiserte for opptak til masterstudier (EQF-7) (EQF, 2012; KD, 2011).

Fagskolens rolle i lærerutdanning for yrkesfag

Fagskolene gir tertiærutdanning på lik linje med høgskole og universitet. Mens høgskoler og universitet baserer sine studier på forskning, baserer fagskolene seg på praksis og behøver ikke være forskningsbasert. Fagskoleutdanning gir kompetanse som kan tas i bruk i næringslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak.

I NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg, sies følgende om fagskolens plass

«Fagskolen er på mange måter arbeidslivets utdanning. Den har en lovfestet tilknytning til arbeidslivets kompetansebehov og har dermed som hovedformål å forsyne samfunnet med kandidater med yrkesrettet kompetanse som kan gå rett inn og bidra i virksomheten. På den måten er fagskolen viktig for verdiskaping og velferd og som en viktig bidragsyter til produktiviteten i Norge.» (s. 22).

Videre sies det: «Det er en trend i mange land at korte yrkesrettede utdanninger tilsvarende EQF-nivå 5 og 6 etterspørres i stadig større grad i arbeidslivet.» (NOU 2014:14, s. 23). Fag- svennebrev, fire års praksis, to år teknisk fagskole og ett år praktisk-pedagogisk utdanning kvalifiserer til arbeid som lærer i yrkesfag i

videregående skole. Dette betyr at disse lærerne har to års teoretisk utdanning ut over eget fag- svennebrev, noe som gir lærerne teoretisk i det vi betegner som dybdekompetanse i eget fag. Mange av studentene har imidlertid en allsidig praksis og erfaring fra arbeidslivet.

I følge NOU 2014:14 må fagskolens plass i utdanningssystemet ses i nær sammenheng med det arbeidslivet fagskolen er tett knyttet til. Arbeidslivet blir ofte omtalt som en enhet, mens det dreier seg om en rekke ulike arbeidsliv. Mange fagskoleutdanninger er tilnærmet skreddersydde utdanninger for helt konkrete bransjer og sektorer. Ca. 60% av fagskolestudentene tas opp på grunnlag av bestått fagbrev. Ca. 30% tas opp på grunnlag av generell studiekompetanse, mens nærmere 10% kommer inn etter realkompetansevurdering. Fordelingen viser at dagens fagskolesektor ikke utelukkende fungerer som et etter-/videreutdanningsløp for fagutdannede.

Tiltak som kan øke rekrutteringen til og forebygge frafall fra henholdsvis YFL og PPUY

Et viktig element i Yrkesfaglærerløftet, som er regjeringens satsing, er ønske om å rekruttere fagarbeidere med relevant kompetanse til læreryrket (KD, 2015, s.6). Regjeringen mener at de kan oppnå dette ved å bidra til at lærere i yrkesfag får delta i gode etter- og videreutdanningstilbud, og ved å sørge for et godt samarbeid med arbeidslivet. Ressursgruppen er enig i denne satsingen, men mener det er flere tiltak som må til for å øke rekrutteringen og forebygge frafall fra henholdsvis YFL og PPUY.

Et av tiltakene som ressursgruppen ønsker er at Kunnskapsdepartementet bevilger ressurser til HiOA og NTNU til koordinering av arbeidet med å tilby treårig yrkesfaglærerutdanning desentralisert. Til koordineringsoppgaven ligger det å samarbeide med skoleeier (fylkeskommuner) for kartlegging av regionens behov og utvikling av de regionale tilbudene, og dessuten samarbeide med høgskole(r)/universitet i regionen både for utvikling av tilbudene og for bruk av disse institusjonenes faglige medarbeidere i undervisningen.

En del lærere i yrkesfag har bl.a. fagskoleutdanning før de søker seg inn på formell lærerutdanning i yrkesfag. Det er derfor viktig at det gis uttelling for bl.a. fagskoleutdanning inn i YFL og PPUY. Vi foreslår 2 år bestått fagskoleutdanning godskrives inn i lærerutdanningen med 60 studiepoeng (1 år) yrkesfaglig dybde. Dette er også beskrevet i NOU 2014:14 der det står at universitet og høyskoler bør gjøre grundigere vurderinger om innpass av fagskolekompetanse i høyere utdanning basert på de ulike utdanningenes samlede læringsutbytte (s. 129).

Både YFL og PPUY skal utdanne lærere til trinn 8-13, men vi stiller spørsmål om dette er virkeligheten. Vi opplever at dagens lærerutdanning i yrkesfag i all hovedsak har fokus på videregående opplæring. Vi mener at lærere i yrkesfag er en pedagogisk og didaktisk ressurs i ungdomsskolen. I Meld. St. 28 (2015-2016) Fag – Fordypning – Forståelse (s. 48) sier Kunnskapsdepartementet (KD) følgende:

I flere innspill til departementet er spørsmålet reist om dagens grunnskole i sitt innhold og praksis tar nok hensyn til at omtrent halvparten av hvert årskull velger yrkesfag. NHO har pekt på at praktiske fag lenge har vært nedprioritert, og i tillegg at grunnskolefagene ikke knyttes nok til praktisk utførelse for å styrke forståelsen gjennom konkret anvendelse.

Ressursgruppen er enig i at dagens ungdomsskole i liten/ingen grad forbereder elevene faglig godt nok til de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående skole. Dagens ungdomsskole forbereder elevene i hovedsak til studieforberevende utdanningsprogram i videregående skole. Dersom flere lærere i yrkesfag underviser på ungdomstrinnene vil det føre til en endring i ungdomsskolen som på sikt vil gjøre elevene bedre forberedt til yrkesfaglige utdanningsprogram. Et av tiltakene KD skisserer i denne meldingen til Stortinget er at de vil «at fagfornyelsen skal bidra til at elevene i grunnskolen får kunnskaper, ferdigheter og erfaringer med innhold og arbeidsformer som avspeiler videregående opplærings mange retninger og muligheter.» Dette vil åpne muligheter for at lærere i yrkesfag skal kunne undervise på ungdomstrinnet. Dersom lærere i yrkesfag i større grad skal ansettes på ungdomstrinnet er det viktig at disse lærerne gis mulighet til å tilegne seg nødvendig undervisningskompetanse i relevante fag med 60 studiepoeng. Dette er også et tiltak i Yrkesfaglærerløftet (s. 17). Det må da

også legges opp til en egen stipendordning slik at det blir en reel mulighet for lærere i yrkesfag å videreutdanne seg uavhengig om han eller hun er tilsatt i ungdomsskolen.

Det bør også stilles krav til fagutdannelse for å undervise i valgfag på ungdomstrinnet. Valgfag vil ofte være arenaer som lærere i yrkesfag har fagkompetanse til og dermed kan undervise i. Så lenge det ikke er krav til fagutdannelse for å undervise i valgfag vil skoleeier ofte velge egne lærere med ledige timer til å undervise i de ulike valgfagene.

Rekruttering til YFL og PPUY

Regjeringen innførte våren 2015 stipendordning for lærere som underviser i yrkesfaglige utdanningsprogram, slik at de uten formell lærerutdanning kan få muligheten til å ta formell lærerutdanning. I Yrkesfaglærerløftet (2015, s. 7) ble det foreslått at denne stipendordningen tilpasses slik at skolen kan rekruttere nye lærere etter behov. Ordningen gjelder også personer som ønsker å ta en lærerutdanning for yrkesfag og bli lærer, men som ikke er ansatt i skole. Ressursgruppen ser det som viktig at denne stipendordningen fortsetter. Men det må ses på hvordan de som ikke er i skolen skal få søkt på stipendet. Slik det er nå må skoleeier, dvs. fylkeskommune, søke på vegne av de som ikke er i skolen. Eksempelvis rapporterer administrativt personell ved HiOA at de har mottatt tilbakemeldinger fra søkere utenfor skolen som i en del tilfeller opplever det som vanskelig å få skoleeier til å søke.

NIFUs rapport 2016:6 (s. 19) viser til at det er forskjell i utdanningsbakgrunnen til de som i dag jobber som lærere i yrkesfag. Av lærerne innen bygg- og anleggsfag, elektrofag, teknikk og industriell produksjon og restaurant og matfag var det mer enn en av fem som oppgir at de ikke har høyere utdanning, mens dette er høyst uvanlig for lærere innenfor de andre utdanningsprogrammene. Også andelen uten PPU er lavere blant disse lærerne enn de øvrige. Dette stemmer også overens med funn som ble gjort av Grande m. fl. (s. 50). Der er det estimert at om lag 1000 tilsatte i videregående skole mangler godkjent lærerutdanning. Størst er antallet innen de teknologiske fagene. I rapporten viste de også til en sammenligning med Turmo og Aamots undersøkelse (2007) som viser at andelen ikke-kvalifiserte søkere har økt på fire av de sju utdanningsprogrammene som ble omfattet av deres undersøkelse. NIFU viser også til Turmo og Aamodt (2007) i sin rapport 2016:6, men da konkluderes det med at «...

lærerne i norsk videregående skole har høy formell kompetanse, både fagkompetanse og pedagogisk kompetanse.» Disse to rapportene harmonerer ikke godt når det gjelder behovet for lærere i videregående skole som har formell kompetanse som lærer i yrkesfag. Det er derfor viktig at det ikke bare legges opp til etter- og videreutdanning for yrkesfaglærerne men at det også legges til rette for at de lærerne som ikke har formell lærerkompetanse får ta grunnutdanning som lærer.

Arenaer for rekruttering

For å være kvalifisert til å søke opptak til YFL eller PPUY kreves det bl.a. at søkeren har relevant praksis i et gitt antall år innen eget fagområde. Disse potensielle studentene er ikke å finne på de skoletradisjonelle rekrutteringsarenaer som utdanningsmesser o.l. Det er derfor viktig at representanter fra utdanningene informerer om utdanningene våre f.eks. når vi møter skoler, bedrifter og yrkesopplæringsnemnder (Y-nemnder). Representanter fra utdanningene må også delta på bransjearrangementer som f.eks. Eliaden, Bygg reis deg og lignende i andre bransjer.

Forebygge frafall fra henholdsvis YFL og PPUY

De fleste medlemmene i ressursgruppen opplever ikke at frafallet er stort fra YFL og PPUY. De fleste studenter som starter opplever vi også fullfører. Men et tiltak som kan være med på å forhindre frafall er at praksisveilederne i skole og bedrift gjennomfører minimum 15 studiepoeng i veiledningspedagogikk. Dette vil gjøre praksisveilederne bedre rustet til å følge opp studenter i praksis. Innretningen på et slik studie bør legge vekt på veiledning i praksis, i skolen, i verksteder, på byggeplassen, i kjøkkenet, det vil si i arbeidslivet.

Tiltak som kan styrke statusen til yrkesfaglæreren og fagmiljøene ved lærerutdanning for yrkesfag

Ressursgruppen opplever det som et paradoks at det nå kommer krav til master for lærere som skal undervise i grunnskolen og i fellesfag på videregående skole, mens det er ikke engang krav til bachelor for å undervise på programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående skole. De færrest PPUY-studentene oppnår bachelor. De har yrkespraksis med fagbrev, 2 år på fagskole og 60 studiepoeng fra PPUY. Det vi si

at de totalt har 60 studiepoeng. Vi ønsker at det i det minste skal legges til rette for at disse studentene får 60 studiepoeng for fagskolen og 60 studiepoeng for PPUY og f.eks. et 4 moduler á 15 studiepoengs studie i yrkesfaglig breddeutvikling, med utgangspunkt i hospiteringsmodeller som har vært gjennomført i ulike fylkeskommuner. I yrkesfag er grunnleggende ferdigheter (fellesfag) som f. eks. matematikk et viktig redskap/redskapsfag i en helhetlig kompetanse som kreves for å kunne utføre et yrke. Det bør derfor også være aktuelt å tilby videreutdanning innen dette.

Gruppen er bekymret for at lærere på yrkesfag blir akterutseilt med tanke på både status og lønn sammenlignet med lærere med femårig lærerutdanning. Ressursgruppen ser det som viktig å styrke identiteten til lærere i yrkesfag. Med tanke på at fellesfaglærerne på sikt nå skal ha minimum master for å undervise, er det særskilt viktig at vi fokuserer på at lærerne i yrkesfag skal ha minimum bachelor eller 180 studiepoeng til sammen. Men vi bør også vurdere om det skal utvikles masterprogram, for disse lærerne, med fokus på yrkesretting av fellesfag.

I videregående skoler, grunnskoler og barnehager er det krav om at institusjonene skal ledes av personer med pedagogisk utdanning og kompetanse. Det er, etter det vi kjenner til, ikke krav om at ledere av opplæringskontor eller instruktører skal ha pedagogisk kompetanse. Vi mener at det her må skje en endring slik at det også stilles krav om pedagogisk kompetanse til ledelse av opplæringskontor. Det finnes i dag forskjellige fagopplæringsopplegg f.eks. i Steigen (Opprud, 2015) og Telemark (Wagn, 2016) der elevene får all opplæringen bortsett fra fellesfag i bedrift. Det stilles ikke krav til at instruktørene/fagarbeiderne i bedrift har en pedagogisk utdanning. Her må det lages et opplegg for de omtalte instruktørene/fagarbeiderne i bedrift, slik at de f.eks. kan ta moduler i yrkespedagogikk og yrkesdidaktikk på fagskoler eller universitet og høyskole. Modulene må være av en slik art at de kan godskrives ved et senere studie i YFL eller PPUY.

Det er utfordringer her som er dagsaktuelle i et arbeidsliv under stadig press og utvikling. Nå har offentlige etterspørsler og anbudsinvitasjoner fått klausuler om lærlinger. Dette kan medføre uheldige konsekvenser som beskrives i bladet Byggmesteren: **"Flere trenger «alibilæringer»**. Flere utenlandske underentreprenører

forsøkte i fjor å bli godkjente lærebedrifter i Oslo og Akershus, men manglet nødvendig kompetanse i tømmerfaget” (Byggmesteren, 2016). En slik utvikling kan forebygges ved et minstekrav om ikke bare faglig, men også pedagogisk kompetanse i lærebedrifter og ved opplæringskontorer. Dette er det tredje (fordelt over to år i arbeidslivet) og viktigste året i den faglige utviklingen og utdanningen til et yrkesfag.

En vei å gå er at akademia verdsetter yrkespraksis. I rapporten «Yrkesfaglig utvalg for Bygg, Elektro og Industri» fra Utdanningsdirektoratet sies det at

Sintef har stilt seg spørsmålet «Hvor lang tid tar det å utvikle verdens beste fagarbeider?» Sintef spurte opplæringsansvarlige i bedrifter, arbeidsledere, HR-ledere og tillitsvalgte om dette. «Omtrent seks år etter avsluttet læretid, med et godt opplegg», var svaret de ga, basert på tommelfingertakst.»

I Yrkesfaglærerløftet blir det sagt at lærere som underviser i programfag på yrkesfag er kanskje de lærerne som har den mest krevende rollene (s. 6):

Disse lærerne skal utdanne elever til et yrke, drive opplæring i grunnleggende ferdigheter, men også forberede en svært variert gruppe elever på å være arbeidstakere. En viktig del, kanskje den viktigste delen av yrkesfaglærerens kompetanse, er ervervet gjennom erfaring fra arbeidslivet. Denne erfaringen må oppdateres og videreutvikles fordi det arbeidslivet de skal forberede elevene til, endres hele tiden.

I NIFU-rapporten (2016:6) vises det også til at lærerne innen bygg- og anleggsfag, elektrofag, teknikk og industriell produksjon og restaurant og matfag har mye mer yrkeserfaring utenom skolen, mer enn tre ganger flere år enn lærerne i studieforberedende utdanningsprogram. Lærere i yrkesfag har også mest erfaring fra andre utdanningsrelaterte jobber. Innenfor akademia er det viktig at også kompetanse en fagarbeider/lærer i yrkesfag kommer inn med som student blir verdsatt på en god måte.

Hva er fagmiljøene ved lærerutdanning for yrkesfag?

Slik gruppen ser det består fagmiljøene av de ansatte i institusjonen, i tillegg kommer praksislærerne knyttet til yrkespedagogisk praksis (YFL og PPUY) og praksislærerne knyttet til yrkespraksis (YFL).

Praksislærerne i yrkespraksis (ved YFL) har svak tilhørighet til institusjonen siden kontakten i all hovedsak går mellom studenten og praksislæreren. Siden institusjonen har liten eller ingen kontakt med praksislærer i yrkespraksis oppleves ikke disse som en del av fagmiljøet. Institusjonen bør forsøke å dele ressursene til praksis på en slik måte at også praksislærere i yrkespraksis får del av disse ressursene. Differensieringen av lønn til praksislærerne i yrkespedagogisk praksis, bør knyttet til om de har veilederutdanning eller ikke.

Gruppen tror også at å knytte «Universitetskoler/Øvingsskoler» til institusjonene vil være med på å styrke fagmiljøene ved lærerutdanning for yrkesfag. Flere i gruppen rapporterer om at deres institusjoner har inngått partneravtaler (forpliktende) med skoler og dette gjør at partnerskolen ser seg selv mer som lærerutdannere. I tillegg rapporterer studenter at de opplever at partnerskolene er bedre på å ta imot dem når de kommer ut i yrkespedagogisk praksis.

Å styrke mulighetene for å få forskningsmidler til miljø som jobber med yrkesfag

Med utgangspunkt i erfaringer fra denne gruppen ser vi behov for å styrke fagmiljøene som jobber med yrkesfag i høyere utdanning. Et annet tiltak er å øke miljøene sine muligheter for tilgang på forskningsmidler og midler til kvalifisering. Vi vil nå konkretisere dette med to eksempler:

- Ved NTNU ble det våren 2015 sendt inn en søknad om midler til studentmobilitet gjennom ERASMUS+ programmet. Målet var å samarbeide med andre land i Europa om studentutveksling innenfor treårig yrkesfaglærerutdanning (bachelor) om yrkespraksis (praksis i bedrift). Det er det vanskelig å finne samarbeidspartnere på universitetsnivå i Europa som har en lærerutdanning innenfor yrkesfag hvor studenter har tilsvarende eller lignende krav til yrkespraksis. ERASMUS+ programmet krever gjensidighet i læringsutbytte mellom partnere som inngår i søknaden. Det er heller ikke mulig å søke i kategorien mobilitet (Learning mobility for individuals) innenfor ERASMUS+ om studentutveksling som har en varighet på

fire uker eller mindre (Traineeships: from 2 to 12 months). Senter for internasjonale studier (SIU) svarer at yrkesfaglærerutdanning faller mellom to stoler og anbefaler å søke midler via NORDPLUS, et program kun mellom nordiske land hvor tidsrammen passer bedre, men hvor de økonomiske rammene er langt svakere. I praksis betyr dette at regelverket for søknader innenfor ERASMUS+ kategori "Learning Mobilitet" ikke passer for lærerstudenter innenfor yrkesfag. SIU svarer at dette kan de ikke gjøre noe med.

En annen utfordring er å nå til topps i konkurransen om prosjektmidler og forskerterminer ved universitetene. Fagmiljøene som jobber med yrkesfag i Norge er mange, men ofte gjerne små. Grande m.fl. viser at mange miljø mangler lærere med førstekompetanse (2014). I de større miljøene er det kun HiOA som har flere ansatte med professor-/dosentkompetanse tilknyttet lærerutdanning i yrkesfag. Dette har konsekvenser for miljøene sine praktiske muligheter til å kunne søke om forskningsmidler og ikke minst nå fram i konkurransen om forskningsmidlene. I fagmiljøer ved universitet og høyskoler hvor ansatte konkurrerer med erfarne professorer og dosenter om forskerterminer kan det også være svært vanskelig å nå fram. Vi ønsker derfor øremerkede midler som kan bidra til at miljø som jobber med yrkesfag kan få mulighet til å forske på yrkesfag og kvalifisere seg ytterligere for å bidra til robuste fag- og forskningsmiljø.

Referanser

- Byggmesteren (2016) : <http://byggmesteren.as/2016/04/29/flere-trenger-alibilaerlinger/>
- EQF. (2012). *The european Qualifications framework for lifelong learning*. Retrieved from http://ec.europa.eu/dgs/education_culture
- Forskrift til rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8-13. (2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Forskrift til rammeplan for yrkesfaglærerutdanning for trinn 8-13 (2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Grande, S. Ø., Lyckander, R. H., Landro, J., & Rokkones, K. (2014). *Fram i lyset! En kartlegging av status og behov for lærerutdanning for yrkesfag*. Kjeller Kunnskapsdepartementet. (2011). *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)*. Oslo
- Kunnskapsdepartementet, Rammeplanutvalg (2013). Nasjonale retningslinjer for praktisk-pedagogisk utdanning for profesjonsutdanninger trinn 8-13. Oslo
- Kunnskapsdepartementet, Rammeplanutvalg. (2013) Nasjonale retningslinjer for treårig yrkesfaglærerutdanning. Oslo
- Kunnskapsdepartementet, Rammeplanutvalget redegjørelse (2013). Arbeid med ny forskrift om rammeplan for treårig yrkesfaglærerutdanning og ettårig praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag. Oslo
- Kunnskapsdepartementet. (2015). *Yrkesfaglærerløftet*. Oslo.
- Meld.St. 28 (2015-2016). *Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av kunnskapsløftet*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). (2016). Rapport 2016:6, *Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere*- Oslo
- NOU 2014:14 *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Opperud, P. (2015). Yrkesopplæring som distriktspolitikk. Utdanningsforbundet YRKE 2015 (1) 52-61
- Utdanningsdirektoratet. (2016). Yrkesfaglig utvalg for Bygg, Elektro og Industri (rapport). Oslo.
- Wagn, A.H. (2016). Får lærlingeplass fra første dag. *Utdanningsnytt 2016* (8), s. 30-31.
- Universitets- og høyskoleloven. (2005). *Lov om universiteter og høyskoler*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.